

Dyplomacja energetyczna i klimatyczna w służbie bezpieczeństwa Polski

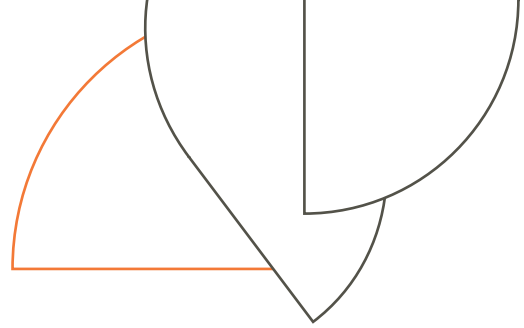
Memorandum do Ministra Spraw Zagranicznych

Warszawa, luty 2016 roku

Szanowny Panie Ministrze,

Po raz pierwszy od 1989 roku wyłoniony został w Polsce jednopartyjny rząd większościowy. Stwarza to bezprecedensową szansę na przyspieszenie szeroko rozumianej modernizacji, mającej na celu zdecydowaną poprawę jakości życia obywateli oraz zwiększenie bezpieczeństwa kraju, w tym także w obszarach związanych z energią i klimatem.

Wydarzenia międzynarodowe mają zasadniczy wpływ na sytuację polskiej energetyki, politykę klimatyczną UE oraz koszty importu surowców. W ostatnich latach tzw. „rewolucja tąpkowa” w Stanach Zjednoczonych fundamentalnie wpłynęła na globalny rynek energetyczny: spadły ceny ropy, a jednocześnie wzrosły szanse na nowe źródła importu gazu. Jednocześnie, radykalne zmniejszenie popytu na węgiel w Chinach doprowadziło do załamania globalnych cen tego surowca, a napięta sytuacja na Bliskim Wschodzie i w północnej Afryce postawiła pod znakiem zapytania realizację szeregu energetycznych projektów w tych regionach. Na konferencji klimatycznej COP21 w Paryżu zawarto przełomowe porozumienie, które na wszystkie kraje świata nakłada po roku 2020 zobowiązania do podjęcia działań na rzecz klimatu, co nie pozostanie bez wpływu na globalny, energetyczny krajobraz. Te i inne wydarzenia stawiają kwestie z zakresu polityki energetycznej wśród tych

o fundamentalnym znaczeniu dla polityki zagranicznej RP. Światowy wymiar polityki klimatycznej oraz handlu energią i jej nośnikami nadaje Ministrowi Spraw Zagranicznych szczególną rolę w procesie współtworzenia i realizacji polityk z obszaru klimatu i energii.

W okresie rozpoczynającej się kadencji Minister Spraw Zagranicznych powinien zrealizować w tym obszarze dwa kluczowe zadania:

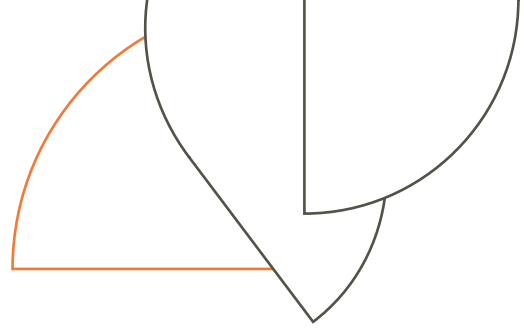
- ◆ **W priorytetach polskiej polityki zagranicznej uwzględnić działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Polski, zwłaszcza poprzez dyplomatyczne inicjatywy służące zwiększeniu odporności systemu elektroenergetycznego oraz istotnych sektorów gospodarki na sytuacje kryzysowe związane z ograniczeniem lub wstrzymaniem dostaw surowców energetycznych lub prądu;**
- ◆ **Wesprzeć działaniami dyplomatycznymi wdrażanie zawartego na szczycie klimatycznym COP21 globalnego porozumienia o ochronie klimatu.**

Kontekst

Bezpieczeństwo energetyczne Polski

Polityka energetyczna pozostaje w ścisłym związku z polityką zagraniczną. Polska importuje prawie 100% wykorzystywanej w kraju ropy, 70% gazu, a od 2008 – w rosnącym tempie – również węgiel. Większość sprowadzanych nośników energii pochodzi z Federacji Rosyjskiej. Koszty importowanych paliw sięgnęły w 2013 roku 18,5 miliarda euro, czyli prawie 5% polskiego PKB. W latach 2001–2011 zależność energetyczna Polski wzrosła trzykrotnie, co uplasowało nas w unijnej czołówce pod względem dynamiki wzrostu uzależnienia od sprowadzanych surowców. Jednocześnie, Polska jest jednym z krajów UE o najstabilniej rozwiniętej przepustowości transgranicznych połączeń przesyłowych, co obecnie uniemożliwia znaczącą wymianę handlową energią elektryczną z krajami sąsiednimi m.in. w sytuacji przymusowych ograniczeń w podaży prądu.

Ze względu na powyższe uwarunkowania, obok działań zmierzających do zmniejszania tempa wzrostu uzależnienia od importu surowców energetycznych, polski rząd powinien starać się zdywersyfikować źródła importu paliw i energii elektrycznej. To znacząco zwiększyłoby odporność systemu elektroenergetycznego oraz istotnych sektorów gospodarki na sytuacje kryzysowe związane z ograniczeniem lub wstrzymaniem dostaw surowców energetycznych lub prądu.

Dyplomacja klimatyczna

Problem zmian klimatycznych coraz częściej podnoszony jest w debatach o bezpieczeństwie, m.in. na forum unijnej Rady do Spraw Zagranicznych, grupy G7 czy Rady Bezpieczeństwa ONZ. W Polsce zagadnienie to nadal uznawane jest głównie za domenę Ministerstwa Środowiska. Tymczasem, ryzyka klimatyczne mogą zagrażać stabilności ekonomicznej oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu państwa, a także w sposób bezpośredni wpływać na osłabienie jego bezpieczeństwa.

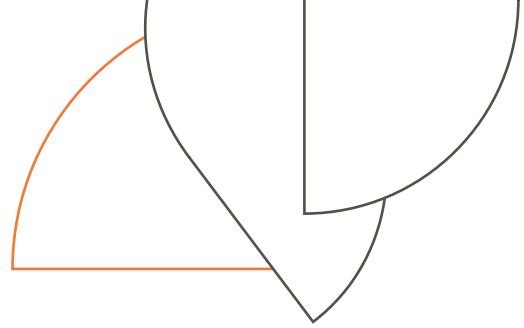
Dyplomatyczne zabiegi na rzecz wdrażania zawartego na szczycie klimatycznym COP21 globalnego porozumienia o ochronie klimatu powinny służyć zwiększeniu szans na podjęcie przez międzynarodową społeczność działań na rzecz zatrzymania wzrostu globalnej temperatury poniżej 2°C, a nawet poniżej 1,5°C. W zgodnej opinii większości uczonych, konsekwencją przekroczenia tego progu będzie gwałtowna zmiana parametrów układu złożonego, jakim jest klimat, a co za tym idzie wystąpienie szeregu niekontrolowanych zjawisk i radykalny wzrost ryzyka towarzyszących im zagrożeń, takich jak epidemie, migracje i konflikty o zasoby.

Rekomendacje

Bezpieczeństwo energetyczne Polski

Aby zwiększyć odporność systemu elektroenergetycznego oraz istotnych sektorów gospodarki na sytuacje kryzysowe związane z ograniczeniem lub wstrzymaniem dostaw surowców energetycznych lub prądu, Minister Spraw Zagranicznych powinien:

- ◆ Stworzyć warunki polityczne dla dywersyfikacji kierunków importu ropy i gazu do Polski i Unii Europejskiej, zacieśniając współpracę z państwami regionu Morza Kaspijskiego, regionu Morza Czarnego, Stanami Zjednoczonymi, Norwegią oraz krajami Zatoki Perskiej w tym w szczególności poprzez:
 - bliższą współpracę energetyczną z Turcją w zakresie projektów gazu skroplonego (LNG);
 - poszerzenie współpracy z krajami Zatoki Perskiej w kierunku zwiększenia wolumenu zakupów ropy naftowej w zamian za intensywniejszą współpracę inwestycyjno-eksportową;
 - poszerzanie i poprawę warunków współpracy handlowej z Katarą w ramach istniejącej umowy gazowej.
- ◆ Wesprzeć realizację unijnej strategii „Unii Energetycznej z przyszłościowym spojrzeniem na politykę klimatyczną”, tworząc jednocześnie polityczne warunki do przygotowania naszego kraju na zwiększoną wymianę handlową energią elektryczną Polski z sąsiadami.

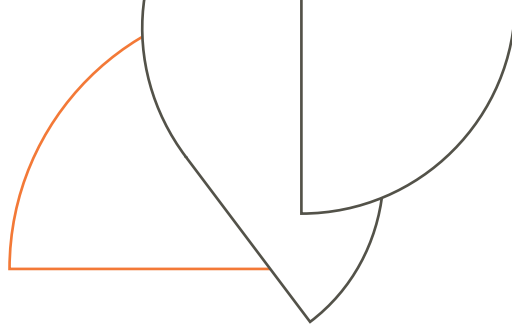

- ◆ Wspierać proces integracji rynków oraz powstawania regionalnego rynku gazu w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, a także budowy korytarza gazowego Północ-Południe, który pozwoli na dywersyfikację i pełną integrację gazowej infrastruktury przesyłowej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Jednocześnie minister powinien zabiegać o możliwość jej współfinansowania z unijnych instrumentów finansowych.
- ◆ We współpracy z ministrem ds. Unii Europejskiej wspierać Komisję Europejską w staraniach, aby w stosunku do wszystkich inwestycji infrastrukturalnych na terenie UE stosowane były zasady trzeciego pakietu liberalizacyjnego.
- ◆ Zabiegać w gremiach formalnych i nieformalnych o włączenie kwestii energetycznych do porozumienia TTIP negocjowanego przez Komisję Europejską ze Stanami Zjednoczonymi.
- ◆ Dołączyć zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa klimatycznego do katalogu spraw, za które odpowiedzialny jest Departament Polityki Bezpieczeństwa MSZ. Choć obecnie odpowiada on m.in. za bezpieczeństwo ekonomiczno-ekologiczne, to kwestie klimatyczne formalnie nie stanowią jego kompetencji.

Dyplomacja klimatyczna

Aby skutecznie wesprzeć wdrożenie zawartego na szczycie klimatycznym COP21 globalnego porozumienia o ochronie klimatu, oraz gwarantować bezpieczeństwo klimatyczne Polski, Minister Spraw Zagranicznych powinien:

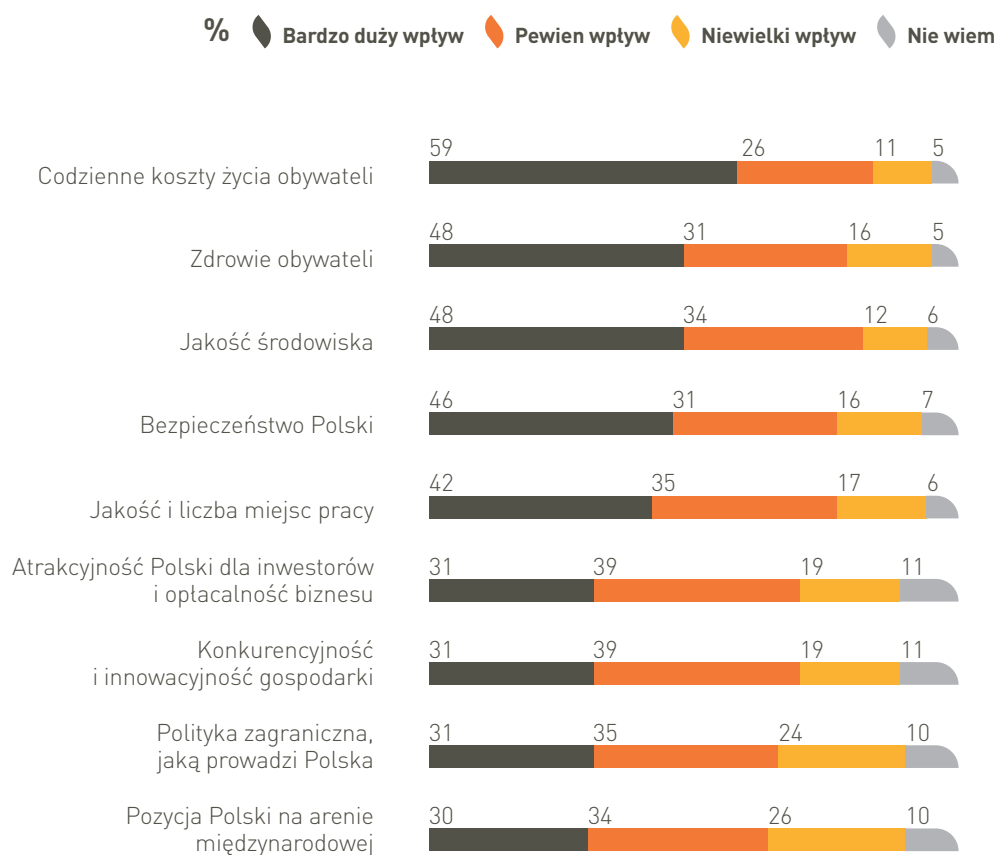
- ◆ Zabiegać o terminowe podpisanie porozumienia przez władze Polski, a następnie ratyfikację przez Parlament RP.
- ◆ Włączyć dyplomację klimatyczną do katalogu priorytetów polskiej polityki zagranicznej po roku 2016. Głównym celem dyplomacji klimatycznej powinno być wspieranie działań podejmowanych na rzecz wdrażania ustaleń Porozumienia Paryskiego.

W sierpniu 2015 roku agencja badawcza Millward Brown Polska zrealizowała dla demosEUROPA – Centrum Strategii Europejskiej badanie opinii i postaw Polaków i Polek na tematy związane z energetyką i ochroną klimatu.

Zapytana o dziedziny życia, na które największy wpływ ma sposób produkcji energii, niemal połowa respondentów wskazała bezpieczeństwo Polski (46%). Było to czwarte najwyższe wskazanie na dziewięć możliwych.

Sposób, w jaki produkowana jest energia ma wpływ na różne dziedziny życia obywateli i sytuację kraju.
Wśród poniższych dziedzin proszę wskazać te, na które model energetyczny ma:

Podstawa: N=1000.